

8. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Терещенко О. О., д-р екон. наук, професор,
Бабяк Н. Д., канд. екон. наук, доцент,
кафедра фінансів підприємств

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА МАГІСТЕРСЬКОЮ ПРОГРАМОЮ «ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ»

Входження України до Європейського освітнього простору вимагає переосмислення та удосконалення методичних підходів до організації навчального процесу, наукової та практичної підготовки фахівців, особливо за магістерським рівнем. Акценти при цьому ставляться, перш за все, на підвищення якості викладання навчального матеріалу. Серед багатьох складових, які забезпечують якість освіти важливе місце займає рівень імплементації результатів науково-дослідної роботи та досвіду передової практики з відповідного фахового напрямку у навчальний процес.

З іншого боку, сучасні умови ведення бізнесу вимагають від керівництва підприємств впровадження нових підходів до вироблення управлінських рішень у фінансово-економічній сфері. У цьому зв'язку спостерігається підвищений запит практики на фахівців у сфері фінансового контролінгу. На вимогу часу, починаючи з 2009 р. на фінансово-економічному факультеті КНЕУ імені Вадима Гетьмана була започаткована магістерська програма «Фінансовий контролінг». На питання, навіщо вивчати контролінг є проста та переконлива відповідь: аналіз пропозицій агентств з набору персоналу, наявних списків вакансій, які публікуються як у вітчизняній, так і в зарубіжній пресі, інтернет-сайтах, фінансових виданнях, показує, що на ринку праці існує стійкий попит на кваліфікованих фахівців з фінансового контролінгу.

Фінансовий контролінг не слід ототожнювати з фінансовим контролем. Це значно ширше коло завдань і функцій. Мова йде про філософію фінансового управління, яка виходить за межі окремого структурного підрозділу і пронизує усю систему прийняття фінансових рішень. Фінансовий контролінг спрямований на інформаційну підтримку фінансових рішень, що передбачає використання методів та процедур з бюджетування, стратегічного планування,

управлінського обліку, фінансової діагностики, інвестор-релейшнз, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в сукупності забезпечують координацію окремих підсистем управління та зорієнтовані на оптимізацію фінансових рішень і зростання вартості компанії. Його можна інтерпретувати як «мозковий центр» підприємства, який оперує широким спектром знань зі спеціальностей «фінанси», «облік і аудит» та «менеджмент». Звідси випливає необхідність запровадження підвищених вимог до якості підготовки фахівців з фінансового контролінгу.

Як же забезпечується імплементація досягнень науки та передової практики у навчальний процес?

По перше, магістерська програма реалізується за методичної підтримки партнерського Філіпс-Університету м. Марбург та Університету м. Гьотінген (Німеччина), НП «Об'єднання контролерів» (Росія) та у тісній співпраці з Інститутом фінансового контролінгу (КНЕУ імені Вадима Гетьмана). Результатом такої співпраці стала розробка навчальних програм дисциплін, які визначають комплекс компетенцій фінансового контролера. Відповідні програми повністю інтегровані з навчальним матеріалом, який викладається для студентів, що вивчають фінансовий контролінг у німецьких університетах.

По-друге, при викладанні дисциплін магістерської програми враховуються результати новітніх наукових розробок у сфері контролінгу. Зокрема, під час щорічного блоку лекцій з проблематики вартісно-орієнтованого управління результати власних наукових розробок презентує проф. Ш. Дірkes (Університет Марбург та Гьотінген).

По-третє, у рамках співробітництва з німецькими партнерами найкращі студенти мають можливість протягом одного семестру проходити навчання за програмою контролінгу у Філіпс-Університеті м. Марбург та проходити практику в німецьких компаніях. Цим самим забезпечується інтернаціоналізація освіти та імплементація світових тенденцій у сфері контролінгу у процес підготовки вітчизняних фахівців.

По-четверте, вагомий внесок у наукове забезпечення навчального процесу здійснює Інститут фінансового контролінгу (КНЕУ), який займається науково-практичними дослідженнями у сфері фінансового контролінгу та їх імплементацією у практичну діяльність підприємств і організацій, а також у навчальний процес. Зокрема, з метою поглибленої підготовки фахівців у навчальний процес широко впроваджуються наукові результати за плановою темою «Розвиток концепції фінансового контролінгу в Україні».

По-п'яте, під егідою Інституту регулярно проводяться круглі столи, присвячені обговоренню актуальних проблем розвитку фінансового контролінгу в Україні та в світі. У заходах беруть

участь провідні вітчизняні науковці та практики, які займаються фінансовим контролінгом, а також члени об'єднання контролерів Росії. На дискусійній площадці круглого столу усі охочі мають змогу ознайомитися з актуальними проблемами теорії і практики фінансового контролінгу, що піднімаються зовнішніми експертами, і висловити власне бачення питань, що обговорюються. Обговорювані на круглих столах проблеми спонукають до більш глибокого осмислення фахових компетенцій слухачів магістерської програми «Фінансовий контролінг». Найкращі представники зазначеної програми активно беруть участь у науково-практичних дискусіях, тим самим демонструючи приклад миттєвої імплементації результатів наукових пошуків у процес підготовки фахівців.

Результатом проведення круглих столів є періодична актуалізація фахових компетенцій фінансового контролера. Так, за підсумками роботи останнього круглого столу, що відбувся в кінці листопада 2010 р. був сформований наступний комплекс професійних компетенцій фінансового контролера: розробка та реалізація корпоративної та фінансової стратегії компанії; організація та здійснення бюджетування та бюджетного контролю; здійснення управлінського обліку та складання управлінської звітності (репортинг); трансформація звітності та її аналіз згідно з міжнародними стандартами; імплементація системи управління витратами на підприємстві; управління ризиками та вартістю компанії; фінансова комунікація підприємства із зовнішнім та внутрішнім середовищем, у тому числі у процесі емісії цінних паперів; забезпечення фінансової аналітики, діагностики та моніторингу; застосування інструментарію оцінки результативності діяльності та правління поведінкою; внутрішній та зовнішній фінансовий консалтинг, аналітичне та методичне забезпечення фінансових рішень; внутрішній фінансовий контроль та внутрішній аудит в компанії.

По-шосте, діяльність круглих столів з проблематики фінансового контролінгу забезпечує інтеграцію науки, практики та навчального процесу. Окрім цього, залучення студентів до наукової діяльності здійснюється у процесі проведення студентської наукової конференції за секцією «Фінансовий контролінг». Найкращі наукові роботи студентів презентуються та обговорюються на відповідному секційному засіданні.

По-сьоме, впровадження передової практики у навчальний процес забезпечується залученням до проведення окремих проблемних лекцій з дисциплін магістерської програми зовнішніх експертів-практиків — фахівців з контролінгу, аудиту та фінансового управління. Рівень підготовки студентів, що навчаються на магістерській програмі дозволяє здійснювати викладання окремих лекцій на англійській мові. Залучення до навчального

процесу зовнішніх експертів, які репрезентують передовий досвід у сфері фінансового контролінгу має не вибірковий, а системний характер. Так, протягом 2009—2010 навчального року було залучено 5, в 2010—2011 навчальному році — 6 практиків.

По-восьме, студенти, що навчаються на програмі «Фінансовий контролінг», отримують можливість проходження практики в компаніях, що здійснюють фінансово-господарську діяльність за різними напрямками та видами. Базами практики для магістрантів є переважно компанії з іноземними інвестиціями, у яких на належному рівні функціонують служби контролінгу і які мають можливість поділитися передовим досвідом зі студентами. Бізнес-партнерами програми, що забезпечують стажування студентів є такі компанії, як Ostendorf Kunststoffe GmbH (Німеччина), Roth Werke GmbH (Німеччина), Coca-Cola Beverages Ukraine Limited (Україна), ПАТ «Райффайзен банк Аваль», «L'Oreal Україна», «Нуро Alpe-Adria-Leasing», аудиторські компанії «Грант Торнтон Україна», «Бейкер Тіллі Україна», ТОВ «Піцца Челентано-Київ» та ін.

Особливо слід наголосити на співпраці магістерської програми з міжнародними аудиторськими та консалтинговими компаніями. Зокрема, фірма «Грант Торнтон Україна» в рамках імплементації передової практики у навчальний процес пропонує найкращим студентам безкоштовне проходження двотижневих курсів у «Бізнес Школі Грант Торнтон Україна». Після проходження курсів, найбільш успішним студентам надається можливість протягом навчання проходити практику у відповідній компанії.

Розвиток та масове впровадження на підприємствах сучасних корпоративних інформаційних систем (ERP-класу) потребує фахівців з відповідними знаннями та навичками. Враховуючи ці потреби, керівництво магістерської програми налагодило співробітництво з консалтинговими фірмами «ІС Україна» та ТОВ «Ксиком Сервіс», які залучають студентів магістерської програми «Фінансовий контролінг» до конкретних проектів з впровадження на підприємствах систем автоматизації управління, де студенти одночасно навчаються і здобувають практичні навички.

По-дев'яте, невід'ємною складовою процесу підготовки магістрів за програмою «Фінансовий контролінг» є проведення міжпредметного тренінгу, де студенти мають можливість обміну практичним досвідом один з одним, а також з представниками підприємств — партнерів магістерської програми. Міжпредметний тренінг, що є обов'язковою складовою навчального процесу підготовки магістрів у КНЕУ, на магістерській програмі «Фінансовий контролінг» проходить у дусі суперництва між малими групами за розробку і презентацію (на основі використання ін-

струментів контролінгу) найкращих пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності та максимізації вартості компаній — бізнес-партнерів магістерської програми. При цьому опонентами магістрантів на тренінгу виступають тренери зі складу викладачів магістерської програми та представників бізнесу (підприємств, аудиторських і консалтингових компаній).

Застосування тренінгових технологій і круглих столів у процесі підготовки магістрів сприяє набуттю студентами вмінь самостійно здобувати знання та застосовувати їх у конкретних практичних ситуаціях, орієнтують на творчий підхід до пошуку, аналізу та систематизації навчального матеріалу, забезпечують формування професійних та соціально значущих компетенцій.

Більш широкому впровадженню передових досягнень науки і практики у навчальний процес перешкоджає ряд проблем. Так, логіка підготовки та практичної діяльності фахівців з фінансового контролінгу свідчить про те, що майбутній фінансовий контролер має бути глибоко обізнаний не тільки у фахових питаннях, але й вільно володіти принаймні двома іноземними мовами. Проблема полягає в тому, що за переважною більшістю дисциплін з підготовки магістрів в Університеті відсутні науково-педагогічні кадри, які б могли здійснювати викладання, а також провадити наукові дослідження на англійській чи німецькій мові. Це суттєво стримує реалізацію міжнародних наукових та навчальних проєктів. Зокрема, через відсутність можливостей забезпечення викладання на іноземних мовах практично відсутній зворотній обмін студентів з партнерськими університетами. Для прикладу, на магістерському рівні навчання в німецьких університетах щонайменше 50 відсотків навчальних дисциплін викладаються на англійській мові. Незнання викладачами та аспірантами іноземних мов не дозволяє також активно використовувати можливості міжнародного наукового обміну. Інша проблема пов'язана з якістю аудиторного фонду. Більшість аудиторій є практично не придатними для впровадження інноваційних методів викладання навчального матеріалу та використання сучасних технічних засобів.

Незважаючи на окремі перепони, запровадження інноваційних підходів до підготовки магістрів з фінансового контролінгу триває. Підтвердженням високого рівня якості освіти можна вважати зростаючу популярність магістерської програми серед студентів очної форми навчання: у перший рік запровадження програми, бажання навчатися на ній виявило 48 студентів (при плані 24), у другий рік — 66 (при плані 48). Про високий рівень підготовки студентів свідчить те, що більша їх половина закінчила бакалаврський рівень навчання з відзнакою. Практично всі випускники магістерської програми працевлаштовані за спеціальністю, або ж продовжують навчання в аспірантурі чи у закордонних університетах.